

TELEKI SÁMUEL

1845. november 1-én született a neves erdélyi Teleki család református ágának leszármazottjaként. Elődei közül számos tudós és államférfi tette megbecsültté a család nevét. A középiskolát magánúton végezte el, az érettségiét pedig jeles eredménnyel a debreceni református kollégiumban szerezte 1863-ban. A felsőfokú tanulmányait a göttingeni és berlini egyetemeken folytatta. Göttingenben tanult ásványtant, geológiát, földrajzot és csillagászatot is. Az egyetem után katonai szolgálatát teljesítette, majd 1881-től országgyűlési képviselő volt. Ekkor ismerkedett meg Rudolf trónörökössel, aki figyelemmel kísérte az akkoriban zajló földrajzi felfedező utazások eseményeit. Közös vadászatuk során, Rudolf ösztönzésére jött az ötlet, hogy a tervezett vadászatat kösse össze Kelet-Afrika akkor még ismeretlen tájainak a Baringó-tótól északra elterülő vidékének felkutatásával. A terv megvalósításának érdekében ajánlotta kísérőnek a pozsonyi születésű osztrák Ludwing von Höhnelt hadnagyot, aki jártas volt a természettudományok területén, és kiváló térképész volt. Míg a hadnagy hegymászó túrákkal készült fel, addig Teleki Franciaországban és Angliában folytatott előzetes tanulmányokat.

1886. november 29-én érkeztek meg Zanzibár szigetére, ahonnan megkezdték Afrika ismeretlen vidékeinek felkutatását. Az expedíció nem volt zökkenőmentes, de 1887 júniusában elérték a Kilimandzsáró tövét. Afrika hegyóriásán elsőként elérte az 5310 m-es magasságot. 1887 októberében már a Kenya-hegyet hódította meg, elsőként érte el a hóhatárt, a 4680 m-es magasságot. Nyemszből a Baringó-tótól északi irányba indulva, az európaiak számára ismeretlen vidékeken áthaladva érték el a Nyiro-hegy déli lábát. A helybeli karavánvezetők segítségével 1888. március 6-án jutottak el az afrikai törzs által Nagira Mwaiten néven ismert tóhoz, melyet Rudolf trónörököséről nevezett el. Az expedíció során fedezte fel a Kelet-afrikai árok 646 m magas tűzhányóját, mely a Rudolf-tótól 5 kilométerre délre magasodik. Nagy nélkülözések között jutottak el Kelet-Afrika másik lefolyástalan sós tavához, melyet pedig Rudolf feleségéről Stefániáról neveztek el. A további útvonalat 1886-tól 1889-ig saját vagyonából fedezte. A Baringó-tótól indulva északra olyan vidékeken haladt át, melyeken a XIX. század második felében a térképeken még fehér folt jelölt. Höhnelt érdeme azonban az ismeretlen útszakasz első térképezése, az expedíció megírása és közreadása. Az utazás során Höhnelt egyedülálló fotodokumentációt is készített, mely Kelet-Afrika természeti képéről, településeiről és népeiről ad hiteles betekintést. Több, mint 330 darab tárgyi etnográfiai anyagot gyűjtöttek, mely a Magyar Néprajzi Múzeum afrikai gyűjtemény alapját képezi.

A Rudolf és a Stefánia-tavak, valamint a Teleki-vulkán felfedezése szolgáltak kiindulópontul a Kelet-afrikai-árokrendszer kialakulását magyarázó új föld-fejlődéstörténelmi elméletnek. Felfedeztek három új kaméleonfajt. Számos herbárium növényt dolgoztak fel a kor specialistái, melyek közt egy májmoha és hat virágos növény viseli a nevét. Legismertebb a Kenya-hegyen 3000-4000 m magasságában megtalálható *Lobelia telekii* Schweinf., és a Kilimandzsárón élő *Senecio telekii* Schweinf. Teleki nevét viseli továbbá a kenyai Mount Kenya nyugati oldalán található glaciális eredetű völgy, illetve a Kenya-hegyen rejlő tengerszem (Teleki Tarn), mely körülbelül 4360 m tengerszint feletti magasságban található. 1893-ban Indiát célozta meg, Szumátra és Jáva szigetekre utazott, majd 1895-ben visszatért Afrikába, és újra megpróbálta elérni a Kilimandzsáró csúcsát, ez ekkor sem sikerült.

Számos tudományos társaság kitüntette, és az expedíciónak köszönhetően neve világszerte ismertté vált. Halála után, emlékére 1989-ben szobrot állítottak a magyar utazók panteonjában.

Forrás:

<http://www.erdelyweb.hu/teleki/teleki.html>

<https://foldrajzimuzeum.hu/teleki-samuel/>

http://lazarus.elte.hu/~zoltorok/Discovery/teleki_samu/eletmu/eletmu.html

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_S%C3%A1muel_\(utaz%C3%B3\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Teleki_S%C3%A1muel_(utaz%C3%B3))

http://mek.niif.hu/04900/04915/html/teleki_samuel0001.html

https://mek.oszk.hu/04900/04915/html/teleki_samuel0000.html

Összeállította: Filin Noémi